

6. Крутов В.В. Становлення та розвиток недержавної системи безпеки підприємництва. Київ : Фенікс, 2008. 406 с.

7. Кочарян І.С. Формування потреби економіки у фахівцях із вищою освітою з метою вдосконалення макроекономічного планування. *Проблеми економіки*. 2015. №4. С. 120–126.

Golub N. Current issues of economic education: training of accountants' practices in higher education institutions

Summary. The article considers the main issues of economic education, namely accounting. The research of scientists on the training of accountants-practitioners in higher educational institutions is analyzed. Problems and prospects for implementation are identified.

Keywords: training, accountant, training, educational courses, practical skills, labor market, knowledge

УДК 37.018.43

Гребінчак О.І., директор,
Вітовщик О.А., заст. директора з виховної роботи
Рочняк О.В., завідувач відділення
ВСП «Новокаховський фаховий коледж Таврійського державного
агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного»

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ПЕРЕМІЩЕНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглянуто особливості впровадження елементів змішаного навчання у переміщених закладах освіти в умовах воєнного стану. Проаналізовано виклики, з якими стикаються адміністрація, викладачі та студенти при організації освітнього процесу в нових, часто нестабільних умовах. Автори звертають увагу на переваги та обмеження змішаного формату навчання, який поєднує очні та дистанційні елементи. Визначено технічні, методичні та психологічні аспекти реалізації цієї моделі. У статті пропонуються практичні рекомендації щодо оптимізації змішаного навчання у переміщених освітніх закладах для забезпечення якості освіти та збереження освітнього потенціалу України.

Ключові слова. Змішане навчання, дистанційне навчання, переміщений заклад освіти, освітній процес.

Постановка проблеми. Впровадження елементів змішаної форми навчання стає особливо актуальною через глобальні зміни, які відбуваються у світі. Вона дозволяє забезпечувати безперервність освіти навіть в умовах кризових ситуацій, такі як пандемія COVID-19, військові конфлікти та необхідність адаптації до різних умов.

Змішана форма дозволяє враховувати індивідуальні особливості здобувачів освіти, надаючи можливість навчатися у власному темпі, дає доступ до освіти навіть для тих, хто знаходиться у віддалених місцях або в умовах обмеженого доступу до традиційного навчання та забезпечує участь у навчанні здобувачів освіти з особливими потребами чи обмеженими можливостями.

У ці непрості воєнні часи, коли традиційні аудиторії стають недоступними через військові дії, адміністрація та викладачі Відокремленого структурного підрозділу «Новокаховський фаховий коледж Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного» (відповідно до наказу МОН України №387 від 26.04.2022 р. коледж тимчасово переміщений до міста Кропивницький на базу Кропивницького фахового аграрного коледжу) знаходять шляхи для продовження освітнього процесу, використовуючи елементи змішаної форми навчання.

Завдяки цифровим технологіям колектив зміг адаптувати освітньо-виховний процес до нових умов, хоча й зіткнувся з новими викликами, такими як необхідність освоєння нових інструментів та платформ для змішаної форми навчання. Попри труднощі коледж продовжує надавати якісну освіту, підтримуючи здобувачів освіти і забезпечуючи їх доступ до знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день у світовій педагогічній науці представлено широкий спектр досліджень щодо впровадження змішаної форми навчання в освітній процес. Це праці Ч. Бонк, Ч. Грейхам, М. Хорн, Х. Стакер, які у своїх дослідженнях визначили теоретико-методологічні, методичні та операційно-процесуальні аспекти впровадження в освітню практику змішаного навчання [1, с. 2].

Змішане навчання розглядається як «цілеспрямований процес створення освітнього середовища, що поєднує такі складники: очне (традиційне), дистанційне (індивідуальне/самостійне і групове/колаборативне) та електронне (онлайн, віртуальне) навчання, у якому взаємодія суб'єктів педагогічного процесу здійснюється у процесі

інтеграції безпосереднього живого спілкування (віч-навіч) та опосередковано за допомогою технологічних засобів (віддалено) як синхронно, так і асинхронно» [1, с. 4].

Ознаками змішаного навчання є процес набуття компетенцій, частина якого реалізується у віддаленому режимі; використання інформаційно-комунікаційних технологій не тільки для викладання навчального матеріалу, але й для організації взаємодії; самоконтроль студента за часом, місцем та темпом навчання; належність до формального навчання в рамках діяльності закладу освіти [2, с. 102].

Формування ефективної моделі змішаного навчання у формі «конструктивного узгодження» передбачає планування процесу вивчення дисципліни як єдиної системи, що включає: очікувані результати навчання; співвідношення результатів із цілями освітньої програми; інструменти оцінювання прогресу; план тем і видів діяльності [2, с. 103].

Формулювання цілей статті. Метою статті є висвітлення досвіду організації впровадження елементів змішаної форми навчання, як ефективного інструменту для забезпечення доступної, якісної та безперервної освіти у переміщених закладах, що допомагає оперативно адаптуватися до нових реалій, зберігаючи високу якість освітньо-виховного процесу.

Виклад основного матеріалу досліджень. Змішане навчання (blended learning) – це освітній підхід, який поєднує традиційне очне навчання з онлайн-компонентами, створюючи гнучке середовище для здобуття знань. Воно стає все більш актуальним у сучасній освіті завдяки розвитку цифрових технологій і зміні підходів до навчання.

Застосування елементів змішаної форми роботи (офлайн та онлайн) у ВСП «Новокаховський фаховий коледж ТДАТУ імені Дмитра Моторного», який є переміщеним закладом освіти є важливим з кількох причин:

1. Забезпечення безперервного навчання – переміщення закладу освіти через війну призвело до фізичної відсутності здобувачів освіти та деяких членів педагогічного колективу у коледжі. Змішана форма роботи дозволила забезпечити доступ до освіти та роботи, навіть коли учасники освітньо-виховного процесу не можуть бути присутніми фізично;

2. Гнучкість освітньо-виховного процесу для здобувачів освіти та педагогічних працівників – можливість вибирати найзручніший формат

навчання в залежності від ситуації. Онлайн-навчання використовується в умовах обмежень (наприклад, вимушене переміщення);

3. Інклюзивність – змішане навчання підтримує здобувачів освіти з особливими потребами, допомагає їм адаптуватися до обставин і навчатися на рівних умовах з іншими;

4. Розвиток цифрових навичок – змішане навчання сприяє розвитку цифрових навичок серед здобувачів освіти та педагогічних працівників, що є важливим аспектом сучасної освіти, яка має відповідати вимогам технологічного прогресу;

5. Підвищення доступу до освітніх ресурсів – онлайн-компонент змішаної форми навчання дає здобувачам освіти доступ до величезної кількості цифрових освітніх матеріалів, онлайн-курсів, вебінарів, що дозволяє збагачувати та вдосконалювати освітній процес.

Таким чином, впровадження елементів змішаної форми навчання є важливим для забезпечення безперервного і ефективного освітнього процесу у випадку переміщення навчальних закладів, дозволяючи подолати виклики, пов'язані з фізичними обмеженнями та іншими труднощами.

При організації та впровадженні змішаної форми навчання перед педагогічним колективом стають виклики, які слід подолати:

1. Технічні проблеми. Відсутність матеріально-технічної бази у переміщеного закладу освіти, недостатній доступ до інтернету чи пристроїв дійсно є одним із найбільших викликів, які потрібно подолати для ефективної реалізації змішаної форми навчання. Щоб вирішити ці проблеми, адміністрація коледжу зосередилась на таких аспектах:

- організувала пункт спільного користування у вигляді оснащених комп'ютерних лабораторій у приміщеннях «приймаючої сторони», які можна використовувати у запланований час;

- забезпечила стабільний та доступний інтернет та безкоштовну Wi-Fi-зону;

- розподілила техніку (надання ноутбуків здобувачам освіти, які не мають власних пристроїв);

- організувала проведення тренінгів для учасників освітнього процесу щодо використання онлайн-ресурсів і технічних пристроїв.

2. Потреба в додатковій підготовці педагогів. Змішана форма навчання вимагає від педагогічних працівників нових навичок, адаптації до використання цифрових інструментів та перегляду традиційних

методів викладання. Для забезпечення ефективності цієї моделі педагогічний колектив зосередився на додатковій підготовці:

- **інтеграція цифрових технологій** – освоєння цифрових платформ, інструментів для створення навчальних матеріалів, організація онлайн-занять і оцінювання результатів;

- **зміна ролі педагога** – змішана форма навчання вимагає від викладача не лише передачі знань, а й виступу в ролі наставника, який допомагає здобувача освіти працювати з інформацією та організовувати самостійне навчання;

- **різноманіття методів викладання** – поєднання традиційних форм навчання з інтерактивними онлайн-методиками, що потребує нових підходів до планування занять;

- **розробка нових способів оцінювання**, які б враховували результати роботи як онлайн, так і офлайн;

- **робота з мотивацією здобувачів освіти** – у змішаному форматі особливо важливо навчитися мотивувати студентів до активної участі як в аудиторії, так і в дистанційному навчанні;

- **розвиток комунікаційних навичок** при змішаній формі навчання вимагає від педагогів ефективного спілкування з учасниками освітнього процесу через різні цифрові платформи.

3. Самодисципліна здобувачів освіти при змішаній формі навчання є ключовим фактором успіху й вимагає від студентів вміння самостійно організовувати своє навчання, виконувати завдання у визначені терміни та залишатися мотивованими, навіть без постійного контролю з боку педагогів:

- здобувач освіти повинен навчитися ефективно управляти часом, планувати свій день, розподіляти час між онлайн та офлайн-заняттями та самостійною роботою, дотримуватись дедлайнів для виконання завдань;

- самоорганізація при змішаній формі навчання потребує від здобувачів освіти здатності самостійно вивчати матеріали, працювати з онлайн-ресурсами та виконувати завдання без постійного нагляду;

- відсутність традиційного освітнього середовища може знизити зацікавленість у навчанні, а мотивація та самодисципліна допомагає здобувачам освіти залишатися зосередженими на цілях і задачах;

- здобувачі освіти повинні усвідомлювати власну роль в освітньому процесі та відповідальність за результати;

- самостійний пошук і опрацювання матеріалів вимагають умінь працювати з джерелами інформації та критично їх оцінювати.

З метою впровадження елементів змішаної форми навчання з вересня 2024 року в коледжі було започатковано проведення аудиторних та консультативних занять в офлайн-форматі для здобувачів освіти ВСП «Новокаховський фаховий коледж ТДАТУ імені Дмитра Моторного» на базі Кропивницького аграрного фахового коледжу.

Перед початком навчального року видано наказ про організацію освітнього процесу в змішаній формі. Графік освітнього процесу складено таким чином, щоб з понеділка по п'ятницю студенти могли відвідувати заняття в дистанційному форматі, а по суботам – в очному форматі у вигляді консультаційних занять. Такий підхід дозволив ефективніше використовувати аудиторії, лабораторії та обладнання освітнього закладу, на базі якого було заплановано проведення очних занять, при цьому не створюючи незручностей для всіх учасників освітнього процесу при плануванні розкладу занять.

Для проведення офлайн-занять з метою поширення педагогічного досвіду залучено, як досвідчених викладачів, так і викладачів-початківців. Розклад таких занять узгоджується перед початком календарного місяця з подальшим коригуванням по часу проведення. Це дає змогу викладачам визначитися з темами, які будуть розглянуті на консультаційних заняттях, обрати форму проведення, методи та технології навчання, спланувати спільну взаємодію під час проведення даних занять, ефективніше використовувати обмежений час, відведений на офлайн-навчання. Приклад такого графіку наведено на рисунку 1.

Графік проведення комплексних інтегрованих офлайн-занять у ВСП «Новокаховський фаховий коледж ТДАТУ ім. Д.Моторного» на листопад 2024р.				
	09.11.2024	16.11.2024	23.11.2024	30.11.2024
ГЗ1124	Креслення з ОКТ Вступ до спеціальності			
ГЗ1224	Креслення з ОКТ Вступ до спеціальності			
ГЗ9122		Українська мова за ПС		
АІ9121			Сільськогосподарські машини	
АІ9123		Комп. та комп.технології	Безпека життєдіяльності та ЦБ Комп. та комп.технології	
ЕЕ1123		Електропривод с.с.маш. Ел.машини та апарати		
ЕЕ9123		Комп. та комп.технології Безпека життєдіяльності та ЦБ	Комп. та комп.технології	
ПР1123		Трудове право Українська мова за ПС		Трудове право Українська мова за ПС
МТ1124		Основи правознавства Інформатика та КТ Безпека життєдіяльності та ЦБ		Основи правознавства Інформатика та КТ Безпека життєдіяльності та ЦБ Основи кіберпол. та безпеки для комп'ютеризованих
ПТ1124		Основи правознавства Інформатика та КТ Безпека життєдіяльності та ЦБ		Основи правознавства Інформатика та КТ Безпека життєдіяльності та ЦБ Основи кіберпол. та безпеки для комп'ютеризованих
МПТ9123		Інформатика та КТ Безпека життєдіяльності та ЦБ		Інформатика та КТ Безпека життєдіяльності та ЦБ
МПТ9122		Українська мова за професійним спрямуванням Трудове право та соціальне-трудове законодавство Планування та організація підприємницької діяльності		Українська мова за професійним спрямуванням Трудове право та соціальне-трудове законодавство Планування та організація підприємницької діяльності
АІ1123			Безпека життєдіяльності та ЦБ	
АІ1124 АІ1224			Безпека життєдіяльності та ЦБ	

Рис. 1. Графік проведення інтегрованих комплексних офлайн-занять у ВСП «Новокаховський фаховий коледж ТДАТУ імені Дмитра Моторного» на листопад 2024 року

Складання постійного чіткого розкладу на весь семестр для такого виду занять є недоцільним у умовах невизначеності воєнного стану. Педагоги за бажанням можуть надавати пропозиції щодо включення їх освітніх компонент до такого розкладу, коригувати послідовність вивчення тем в робочих навчальних програмах задля їх інтеграції під час проведення офлайн-занять.

Оскільки головним завданням, яке стоїть перед педагогічним колективом, є підвищення якості освітнього процесу в умовах воєнного стану, важливим етапом планування змішаної форми навчання є вибір педагогічних технологій та методів, які дадуть змогу ефективно сформулювати відповідні компетентності та результати навчання по відповідним освітньо-професійним програмам. В даних умовах найбільш ефективною виявилася форма проведення офлайн-занять у вигляді комплексних інтегрованих занять з елементами практичного навчання.

Під час планування занять враховувалися можливості інтеграції відповідних освітніх компонент при вивченні окремих тем, що дало змогу здобувачам продемонструвати міждисциплінарні зв'язки та комплексний підхід в формуванні загальних та спеціальних компетентностей. Практичне спрямування запропонованих для вивчення тем на таких заняттях стало мотивацією для кращого опанування змісту освітніх компонент, які були задіяні під час офлайн-занять.

Що представляє собою така форма організації занять?

Комплексні інтегровані заняття – це форма організації освітнього процесу, яка поєднує елементи різних освітніх компонент або тем для досягнення цілісного і всебічного розуміння явищ, понять чи процесів. Такі заняття спрямовані на розвиток міждисциплінарних зв'язків, критичного мислення та системного бачення у здобувачів освіти.

Комплексні інтегровані заняття мають наступні риси:

1. Міждисциплінарність. У заняттях використовуються знання з кількох освітніх компонент. Наприклад, заняття може поєднувати українську мову, основи правознавства, безпеку життєдіяльності, охорону праці, трудове право, економіку праці та соціально-трудова відносини, інформатику та комп'ютерну техніку тощо.

2. Єдина мета та завдання. Всі елементи заняття підпорядковані одній темі чи проблемі, що дозволяє здобувачам освіти краще зрозуміти взаємозв'язок між різними дисциплінами. Наприклад, єдина тема заняття «Трудовий договір» поєднує в собі розгляд цього питання з точки зору різних освітніх компонент.

3. Практична спрямованість. Такі заняття включають практичні завдання, проєкти чи кейси, що дозволяють застосовувати знання на практиці. Наприклад, студенти після вивчення теоретичного матеріалу виконують комплексну практичну роботу, яка поєднує в собі завдання з різних освітніх компонент, об'єднаних однією темою.

4. Активізація творчого мислення. Здобувачам освіти пропонуються завдання, що вимагають не лише знань, але й творчого підходу, пошуку альтернативних рішень. Наприклад, вирішення конкретних виробничих ситуацій вимагає від студентів не тільки знання стандартних алгоритмів, але й застосування власного життєвого та трудового досвіду.

5. Різноманітність методів і форм роботи. Використовуються інтерактивні методи (групові дискусії, ігрові моделі, мозкові штурми), мультимедійні технології та різні формати подачі матеріалу (відео, схеми, тексти), що підвищує активізацію пізнавального процесу здобувачів освіти.

Змішана форма навчання поєднує традиційне очне навчання та дистанційні онлайн-методи. Її результативність залежить від правильної організації, технологічного забезпечення та адаптації учасників освітнього процесу.

Педагогічний колектив коледжу за результатами I семестру 2024/2025 року має можливість визначити та оцінити критерії результативності змішаної форми навчання:

1. Якість засвоєних знань – порівняти рівень знань здобувачів освіти у змішаній формі з результатами традиційного навчання, а також рівень досягнення навчальних цілей, зазначених в ОПП.

2. Рівень залученості здобувачів освіти – активність під час онлайн і офлайн-занять, участь у проєктах; групових завданнях та самостійній роботі.

3. Самостійність і відповідальність здобувачів освіти – здатність самостійно організовувати освітній процес; розвиток навичок самостійного пошуку, аналізу та використання інформації.

4. Покращення цифрової грамотності – рівень володіння учасниками освітнього процесу сучасними технологіями; вміння використовувати онлайн-платформи, ресурси та інструменти для навчання.

5. Ефективність комунікації – якість зворотного зв'язку між здобувачами освіти, викладачами та батьками; розвиток комунікаційних навичок у цифровому середовищі.

6. Гнучкість та адаптивність – здатність педагогічного колективу швидко адаптуватися до нових умов чи форс-мажорних обставин.

7. Психологічний комфорт – рівень задоволеності здобувачів освіти та викладачів освітньо-виховним процесом; стресостійкість та емоційна стабільність учасників навчання.

З метою зворотного зв'язку та визначення ефективності впровадження змішаної форми навчання серед здобувачів освіти було проведено опитування на початку та в кінці I семестру 2024/2025 навчального року, окремі результати якого висвітлено на рисунку 2.

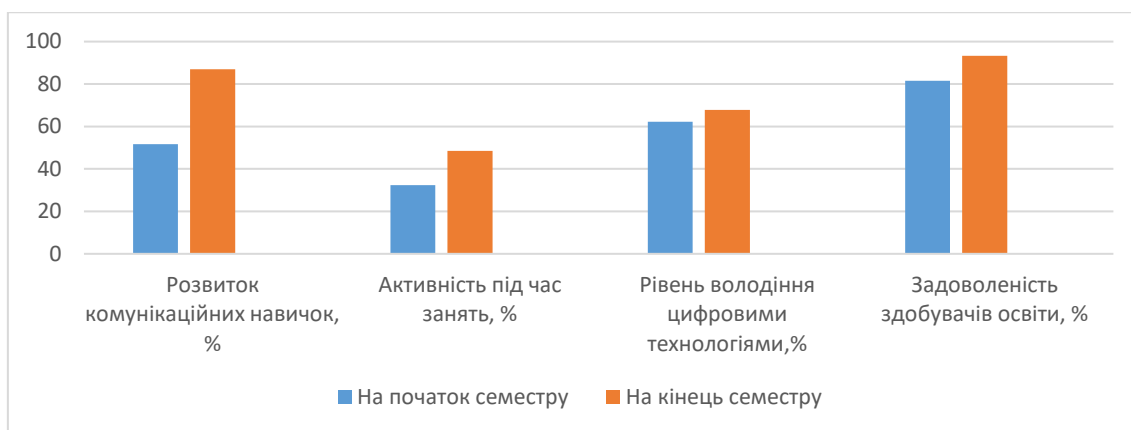

Рис. 2. Порівняльна діаграма результатів опитування студентів у I семестрі 2024/2025 навчального року

Як свідчать дані діаграми, здобувачі освіти оцінили підвищення розвитку своїх комунікаційних навичок на 35,3%, своєї активності під час занять на 16,2% та рівня володіння цифровими технологіями на 5,5%. Загальний рівень задоволеності освітньо-виховним процесом опитаних студентів підвищився на 11,8%, і складає 93,3%.

Таким чином, впровадження елементів змішаної форми навчання для переміщених закладів освіти є перспективним підходом, який, за правильної організації, може підвищити якість освіти. Її результати залежать від багатьох факторів, включаючи структуру освітньо-виховного процесу, технічні засоби, рівень підготовки викладачів та залучення студентів.

Висновки. У період воєнного стану мотивація до навчання у здобувачів освіти може знижуватися через стрес, тривогу та нестабільність. Тривале застосування лише дистанційного формату

навчання може призвести до втрати інтересу та хронічної втоми всіх учасників освітнього процесу. Для підтримки та підвищення мотивації педагогічний колектив коледжу намагається враховувати вищезазначені фактори та створити сприятливе середовище для навчання. Способами впливу на мотивацію стали організація змішаної форми навчання, надання психологічної підтримки, адаптування освітньо-виховного процесу за допомогою гнучкості, враховуючі обставини здобувачів освіти, використання мультимедійних форматів - інтерактивних платформ, відео, аудіо чи ігор, щоб зробити процес навчання більш цікавим, а також демонстрація способів вирішення практичних завдань за допомогою фіксування уваги на прикладних навичках.

Основне завдання, яке реалізовано шляхом впровадження змішаної форми навчання — створення умов, в яких навчання буде комфортним і значущим для студентів. Постійна підтримка, мотивація, демонстрування актуальних та проблемних питань через реальні приклади допомагають їм зберегти інтерес до навчання навіть у складний час.

Вже сьогодні педагогічний колектив нашого коледжу та здобувачі освіти можуть констатувати, що ідея впровадити змішану форму навчання було правильним кроком. Перевагами такої роботи є можливість здобувачів освіти цілісно сприймати інформацію, розуміти взаємодію знань з різних освітніх компоненту реальному світі, аналізувати проблеми із різних точок зору та розвивати критичне мислення. Інтеграція різних аспектів змішаної форми навчання робить заняття цікавішими та ближчими до життя, що підвищує мотивацію до навчання та є ефективним інструментом для формування системного мислення, розвитку загальних та спеціальних компетенцій та підготовки здобувачів освіти до реальних життєвих викликів.

Література

1. Даниско О.В. Семеновська Л.А. Генеза та сучасний зміст поняття змішаного навчання в зарубіжній педагогічній теорії і практиці. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 65. №3. С. 1–11.
2. Стечкевич О. Особливості організації змішаного та дистанційного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. *Молодь і ринок*. 2022. №1 (199). С. 101–106.
3. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

4. Закон України «Про фахову передвищу освіту» від 06.06.2019.
№2745-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>

Hrebinchak O., Vitovshchuk O., Rochniak O. Implementation of blended learning elements in relocated educational institutions

***Summary.** The article examines the features of implementing blended learning elements in relocated educational institutions under martial law. The challenges faced by the administration, teachers, and students in organizing the educational process in new, often unstable conditions are analyzed. The authors draw attention to the advantages and limitations of the blended learning format, which combines face-to-face and distance learning elements. The technical, methodological, and psychological aspects of implementing this model are identified. The article offers practical recommendations for optimizing blended learning in relocated educational institutions to ensure the quality of education and preserve the educational potential of Ukraine.*

***Keywords:** blended learning, distance learning, relocated educational institution, educational process.*

УДК 377.03.018.44

Гулевський В.Б., к.т.н., доцент, **Постол Ю.О.,** к.т.н., доцент,
Ковальов О.О., к.т.н., ст. викл.

Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

**ДУАЛЬНЕ НАВЧАННЯ
ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ**

***Анотація.** У статті досліджено досвід дуальної освіти як однієї з форм професійної освіти. Розкрито впровадження дуальної освіти на факультеті енергетики та комп'ютерних технологій.*

***Ключові слова:** дуальне навчання, методи навчання, освіта, професійна підготовка.*

Постановка проблеми. Однією з актуальних проблем розвитку системи професійно-технічної освіти на даному етапі є підвищення якості освіти. Насамперед це пов'язано з гострим дефіцитом